

Přechod válečné fronty a osvobozovacích bojů o Prakšice a okolí zasluhuje vzhledem k úpornosti bojů podrobnější popis těchto událostí.

Osvobození uherskohradištské oblasti a uherskobrodského regionu bylo součástí bratislavsko-brněnské operace. K hranicím tehdejšího okresu Uh. Brod se frontová linie přiblížila v prostoru obce Strání, které bylo 13. dubna osvobozeno. Druhý den fašisté protiztečí znovu téměř celé Strání ovládli. Obdobné boje byly vedeny i o Březovou. Ráno 15. dubna byli fašisté ze Strání vypuzeni znovu a natrvalo. Němci předem připravili obranná postavení na hřebenech Bílých Karpat, na kterých se fronta zastavila. Dne 25. dubna soustředil generál Žmačenko hlavní síly 40. armády a většinu dělostřelectva ke Strání a Březové. Příštího dne (26. dubna) po 5. hodině ranní započala prudká dělostřelecká palba na celou linii nepřátelské obrany.

Pak zaútočila sovětská 240. pěší divize a 9. pěší divize rumunská. Za podpory sovětských tanků prolomila německou obranu o délce 12 km a ihned přešla do pronásledování nepřítele. Osvobozena byla Korytná a již kolem 9. hodiny byli sovětské tankisté uprostřed Nivnice. Ještě dopoledne 26. dubna byl zahájen boj o Uh. Brod. Ráno bylo město v silné dělostřelecké palbě a také bombardováno letadly. Němci byli rychlým útokem tak překvapeni, že nestačili ani organizovat obranu přímo v obvodu města. Útočila na ně pěchota 836. a 842. střeleckého pluku od 240. divize sovětské armády a západně od města rumunské jednotky.

Generál Umanskij se rozhodl k oboustrannému obchvatu města. Již před 17. hodinou stanuli rudoarmějci na Dolním náměstí. Město bylo osvobozeno ve stejný den jako střed města Brna. Němci se nehodlali smířit se ztrátou Uh. Brodu a připravovali na ranní hodiny 27. dubna protizteč od Prakšic. V Prakšicích a okolí měli připraveny dostatečně silné jednotky vybavené tanky a dělostřelectvem. V Pašovicích bylo k boji připraveno 12 baterií děl ve vybudovaném palebném postavení, část tvořily baterie těžkého dělostřelectva. V protizteči se Němci dostali až na okraj Uh. Brodu, ale dál už nepostoupili. V okolí města byly v dalších dnech vedeny tuhé boje. Neustálý tlak osvobozeneckých jednotek ve směru na Prakšice přinášel jen nepatrné úspěchy. Rumunské jednotky útočily podél potoka Holomňa k prakšickému mlýnu. Boj trval celou sobotu 28. dubna a byl podporován sovětskými tanky. Nad hlavami útočníků i obránců létaly dělostřelecké granáty. Dělostřelecká palba nabývala čas od času nevídané intenzity, ale obrana Němců odolávala. Také pravé křídlo 240. sovětské divize útočilo východně od Uh. Brodu směrem na Prakšice. Nad ránem ovládlo samotou Rubaniska, ale i zde byl úspěch nepatrný a postup velmi pomalý. O úpornosti bojů tohoto dne svědčí i to, že do Uh. Brodu bylo svezeno na společné pohřebiště 98 sovětských vojáků, kteří padli přímo na frontě nebo zemřeli na následky zranění. Další byli pohřbeni v okolních obcích.

Příčinou urputných bojů mezi Uh. Brodem a Prakšicemi byla předem připravená obrana německých jednotek od Rubanisk po Lhotku a dál k Uh. Hradišti severně od řeky Olšavy. Z tohoto postavení byl výhled na postupující sovětské jednotky, pro obránce vhodný úkryt na okraji lesů. Vybudovanou obrannou linií hodlali Němci co nejdéle zdržet postup osvobozeneckých jednotek ve směru z Uh. Brodu na Zlín. Zákopy a kryty u Políchna, dále u lesa Chrástka a především od Horního konce vesnice až po Rubaniska museli kopat občané Prakšic hlavně v noci. Poslední dny v dubnu za bojů mezi Uh. Brodem a Prakšicemi museli místní občané koňskými a kravskými potahy dopravovat pro Němce různé potřeby, munici, potraviny i raněné při dělostřeleckém odstřelování až do Částkova a Velkého Ořechova s nasazením vlastního života.

Po ztrátě Uh. Brodu se rozmístily německé jednotky v lesích Chrástka, Rubaniska, Jeleny a Topoly táhnoucími se až k Prakšicím. Obranu zesílili dělostřelectvem a obrněnými vozidly a houževnatě se bránili. Obyvatelé se ukryli ve sklepích a úkrytech spolu s rodinami u Uh. Brodu, které se mylně domnívali, že vesnice bude ušetřena válečných hrůz. Ve dnech 28. až 30. dubna, tj. od soboty do pondělí, probíhal tvrdý boj. Pod tlakem osvobozeneckých jednotek opustili fašisté nejprve lesy Chrástka a Hůrky a stáhli se k silnici do Prakšic. Německé tanky střílely od kostela, z uličky vedoucí k Drslavicím a nejvíce z Újezdů. Rumunské jednotky útočily již v sobotu podél potoka Holomňa k Vinohradům. Rumunskou pěchotu podporovaly sovětské tanky z prostoru Nákladý a fašisti byli ze soboty na neděli odsunuti.

V neděli 29. dubna pronikly tanky Rudé armády k velkostatku a kolem 16. hodiny ho obsadily. Rumunské jednotky se probojovaly ke mlýnu a pod palbou ho v noci na pondělí obsadily. V okolí mlýna rozmístily 5 děl, která ihned zahájila palbu na Hrabinu u Pašovic. Rumunská vojska dále útočila na sever. Téhož dne ráno dobyly sovětské jednotky nejprve Malou Stranu, kolem 15. hodiny byl osvobozen Horní Konec a do večera celá vesnice i Grefty. Němci ustoupili do lesů Topoly a Jeleny a do Pašovic. Největší boj ve vesnici byl na Újezdech a v okolí kostela.

V boji o obec ztratila Rudá armáda 2 tanky, jeden na silnici nad Brodem u kaple sv. Václava a druhý na polích směrem od Drslavic. V obci padlo nejméně 12 vojáků: asi 4 v boji o velkostatek, jeden byl zastřelen ve dveřích domu č. 6, dva u vrat domu č. 4. Zraněno bylo 25 vojáků, kteří byli ošetřeni v budově Reifeisenky. Blízko Pašovic byl zastřelen kapitán Rudé armády, který byl převezen do Prakšic a pochován uprostřed hřbitova. Na hřbitově bylo pochováno i dalších 11 vojáků. Vojáci, kteří padli v polích mimo vesnici, byli odvázeni do týlu a pochováni v Uh. Brodě. Vojáci pochováni v Prakšicích na hřbitově, byli později exhumováni a odvezeni na společný hřbitov v Hodoníně. Společný hrob vojáků rumunské armády, dle

pamětníků, je v okolí lovecké chaty v lese Vrchová a je v něm pochováno asi 20 vojáků. Němci byli pochováni místními občany tam, kde padli.

V průběhu bojů shořely nad vesnicí po pravé straně silnice do Uh. Brodu čtyři stodoly, na Újezdech 9 stodol, dalších 5 ve vesnici a 5 ve Vinohradech. Na Újezdech bylo málo stavení, která nebyla poškozena. Velmi těžce byly poškozeny hospodářské objekty velkostatku, zvláště na západní straně shořela větší část stodol, všechnen dobytek byl odveden. Několika dělostřeleckými granáty byla zasažena střecha a věž kostela. Jedinou obětí z řad místních občanů byla Apolena Vlková č.p. 186, která byla zabita při zachraňování krávy z hořícího chléva. Na základě šetření a zjištění úřední komise byly v Prakšicích válkou způsobeny škody za 7 milionů Kč. V uvedené částce nejsou započteny značné škody na velkostatku paní Kaunicové. Mimo škody na budovách přišli občané o 73 koní.

Trvalo 10 dnů než se osvobozené jednotky probodovaly ze Strání na hřebeny Bílých Karpat a po osvobození Kopytné, Nivnice a Uh. Brodu pak další 4 dny než jednotky postoupily do Prakšic, což svědčí o těžkých bojích v okolí naší obce. Osvobození se Prakšice dočkaly tedy 30. dubna 1945.

Po ukončení bojů byl v Prakšicích v prostoru Manového žlebu za kostelem umístěn oddíl motorizovaného dělostřelectva, celkem 860 mužů s výzbrojí, auty a děly. Mužstvo spalo pod stany, důstojníci byli ubytováni v domech na Horním Konci. Vztahy mezi nimi a občany byly dobré, občané měli soucit s jejich utrpením během války. Pro vojáky to byly konečně chvíle odpočinku. Prostor vesnice opustili 15. června 1945 v 7. hodin ráno za doprovodu občanů obce.

Dne 9. května 1945 se konala v obci slavnost k ukončení II. světové války. Občané a sovětsí vojáci šli s hudbou na hřbitov, kde položili květiny na hroby padlých vojáků. Na slavnosti promluvil předseda místního národního výboru a major Sovětské armády. Slavnost byla ukončena hymnami.

Zpracováno dle publikace Osvobození Uherskohradištska od Otokara Pauleho, z obecní kroniky, z kroniky Josefa Běhůnka a z vyprávění pamětníků.